

UVOD

U preduzeću koje proizvodi više vrsta proizvoda dio ukupnih troškova može se u momentu nastanka vezati sa svaku vrstu i jedinicu proizvoda posebno, a drugi dio se javlja kao zajednička komponenta više vrsta i jedinica proizvoda, ili je vezan za funkcionisanje preduzeća kao organizacione cjeline.

U ovom razgraničenju troškova, proizvodi i usluge se javljaju kao nosioci troškova. Na toj osnovi troškovi se dijele na: pojedinačne troškove i zajedničke troškove.

Pojedinačni ili direktni troškovi su oni troškovi koji nastaju kao posljedica utrošaka elemenata procesa proizvodnje, pojedinačno vezanih za određeni proizvod odnosno učinak.

Zajednički ili indirektni troškovi nastaju kao rezultat zajedničkih utrošaka komponenta procesa rada za proizvodnju u određenom vremenu i prostoru, bez diferenciranja te proizvodnje na pojedinačne proizvode.

Indirektni troškovi se ne mogu precizno podijeliti po vrstama i proizvodima, već se javljaju kao zajednički.

Ovi troškovi se alociraju na proizvode odnosno učinke putem određenih metodoloških postupaka. Radi tačnosti njihove alokacije neophodno je prethodno obuhvatanje indirektnih troškova prema mjestima njihovog nastajanja.

U ovu vrstu troškova spadaju: troškovi režijskog materijala; troškovi pomoćnog materijala i usluga; troškovi unutrašnjeg transporta i održavanja; troškovi usluga drugih preduzeća; troškovi utrošene energije; troškovi rada na režijskim poslovima; troškovi sredstava za rad u slučajevima obračuna vremenske amortizacije.

Karakteristika zajedničkih/indirektnih troškova je da se ne mogu normirati po jedinici proizvoda.

Klasifikacija troškova po nosiocima odnosno učincima značajna je sa stanovišta visine ukupnih troškova po proizvodima i uslugama, kao i za politiku cijena preduzeća. Ako se ovi troškovi povećaju, a ne mogu se pokriti porastom cijena proizvoda ili usluga, moraju se preduzimati mjere poslovne politike za smanjivanje troškova, povećanje obima proizvodnje ili pak napuštanje proizvodnje odnosno proizvoda.

Za efikasno upravljanje preduzećem u savremenim, globalizovanim uslovima poslovanja, pored pronicljivosti i intuitivne sposobnosti menadžera, neophodno je raspolagati relevantnim i pouzdanim informacijama.

Menadžeri preduzeća su tradicionalno usmjereni na računovodstvo, kao najvažniji izvor informacija neophodnih za efikasno upravljanje.

Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog diplomskog/specijalističkog rada je teorijski prikaz indirektnih troškova i njegova primjena odnosno praćenje i upravljanje u preduzeću "Colorit" doo Banja Luka koja se bavi industrijskom proizvodnjom.

Ciljevi istraživanja

Ciljevi istraživanja usmjereni su na istraživanje relevantnog jedinstvenog „ključa” za prenos svih indirektnih (opštih) troškova u preduzeću na nosioce troškova koji zbog tačnosti alokacije indirektnih troškova, u savremenim uslovima, obično čini neophodnim njihovo prethodno obuhvatanje po mjestima troškova, pa tek onda njihov prenos na nosioce troškova.

Hipoteze istraživanja

Uzimajući u obzir predmet istraživanja postavljamo i generalnu osnovnu hipotezu: *istražiti i naučno dokazati da izbor osnovice za alokaciju opštih troškova ima tendenciju da realnije odrazi svu raznovrsnost proizvodnje u preduzeću "Colorit" doo Banja Luka. Naime, obuhvatanjem indirektnih troškova po mjestima troškova stvara se mogućnost da se, umjesto jednog „ključa” za raspored tih troškova upotrebi onoliko „ključeva” koliko imamo mjesta troškova.*

Ovako postavljena osnovna hipoteza implicira *pomoćnu hipotezu*:

1. Pretpostavljamo da indirektni troškovi se ne mogu neposredno alocirati na pojedine proizvode ili usluge, već se njihovo zaračunavanje vrši preko odabranih uslovnih baza ili ključeva za raspodjelu troškova.

Metode istraživanja

Uzimajući u obzir specifičnosti proučavanog predmeta istraživanja koristili smo različite metode kako bi zadovoljili osnovne metodološke zahtjeve – objektivnost, pouzdanost, opštost i sistematičnost.

Takođe su istraživana i naučno teorijska saznanja, relevantna literatura i savremena poslovna praksa korišćenjem metoda: analize, konkretizacije, specijalizacija i deskripcije i analize sadržaja. Isto tako, informacije su prikupljane iz interne dokumentacije preduzeća "Colorit" doo Banja Luke.

Struktura rada

Diplomski/specijalistički rad sadrži četiri međusobno povezana dijela.

U uvodu definiše se predmet koji se istražuje, ciljevi, hipoteze i struktura rada.

U prvom dijelu pažnja je usmjerena na pojam i podjelu troškova i rashoda te pojmove troškova sa upravljačkog aspekta.

Drugim dijelom utvrđeni su direktni (pojedinačni) i indirektni (opšti) troškovi

U okviru trećeg dijela predstavljen je osvrt na vezivanje primarnih troškova za mjesta troškova.

U četvrtom dijelu s naslovom Uvrđivanje cijena učinka (kvota, odnosno stopa opštih troškova) konačnih mjesta troškova u preduzeću "Colorit" dooo Banja Luka, detaljno obrađen je predmet istraživanja: praćenje i upravljanje indirektnim troškovima u pomenutom preduzeću.

I na kraju, u zaključku, prezentirana su razmatranja koja su opširnije prikazana u radu, a kojima je dokazivana postavljena hipoteza.